

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М.П. ДРАГОМАНОВА
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ**

“Затверджено”

на засіданні Приймальної комісії
НПУ імені М.П. Драгоманова
протокол № 5 від «06» березня 2018 р.
Голова Приймальної комісії
Андрущенко В.П.

Програма додаткового вступного випробування з іноземної мови

для громадян України, іноземних громадян та осіб без громадянства,

при вступі на навчання для здобуття ступеня

«Магістр філології»

на базі здобутого ступеня (ОКР)

«Бакалавр»

Напрямок підготовки 6.02.03.03 «Філологія», спеціальність 035 «Філологія
(мова і література) (англійська, німецька, французька, італійська, іспанська)»

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА ДОДАТКОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

У державних документах з вищої освіти наголошується на необхідності формування нової генерації педагогічних кадрів, підготовленої до якісного забезпечення освітніх потреб особистості, розвитку її інтелектуального та культурного потенціалу. Розв'язання цієї проблеми у сучасних умовах вимагає від вчителя глибокого усвідомлення особистісно-орієнтованої парадигми освіти, творчого підходу до організації навчально-виховного процесу, комп'ютерної грамотності, володіння іноземними мовами. Значення останнього посилюється тим, що входження України у Європейський освітній простір, приєднання до Болонського процесу, інтеграція нашої країни в світову спільноту підвищує попит на знання іноземної мови як засобу передачі інформації в усній і письмовій формах комунікації. За таких умов нагальною проблемою сучасної практики вищої педагогічної освіти є не лише підвищення ефективності професійної підготовки майбутнього вчителя іноземної мови, але й якісного рівня вступних іспитів з іноземної мови на філологічні спеціальності, що дозволяє досягти більш високого рівня конкуренції під час вступу і, як наслідок, вищих результатів навчання і вищої конкурентоспроможності випускників навчального закладу.

Програму для додаткового вступного випробування укладено з урахуванням вимог до обсягу знань, умінь і навичок, передбачених навчальними програмами «Вступ до мовознавства» та «Зарубіжна література».

Метою додаткового вступного випробування є перевірка знань з курсів «Зарубіжна література», «Вступ до мовознавства» засвоєння різних видів мовленнєвої діяльності (письмової та усної) в рамках літературної норми, основна увага приділяється комунікативному, ситуативному і текстуальному підходам. Студент повинен демонструвати практичне володіння мовленням на рівні програмних вимог, знання з основ теорії

літератури та методики викладання, здатність і готовність реалізувати одержану підготовку в майбутній науково-професійній діяльності. Абітурієнт повинен **володіти знаннями** з таких дисциплін «Вступ до мовознавства», «Зарубіжна література». Студент повинен бути всебічно розвинутим, вміти спілкуватися на теми, визначені навчальними програмами, висловлювати свою думку.

Абітурієнт повинен:

- орієнтуватися у теоретичних засадах провідних галузей літературознавства, а також володіти сукупністю сучасних методів і підходів до вивчення мови;
- систематизувати отримані знання й застосовувати їх на практиці.

Якщо абітурієнт під час вступного випробування з конкурсного предмету набрав від 1-99 балів, то дана кількість балів вважається недостатньою для допуску в участі у конкурсному відборі до НПУ імені М.П. Драгоманова

Оцінювання рівня знань абітурієнтів проводиться кожним із членів предметної комісії окремо, відповідно до критеріїв оцінювання. Загальний бал оцінювання рівня знань абітурієнта виводиться за результатами обговорення членами комісії особистих оцінок відповідей абітурієнтів. Бали (оцінки) вступного фахового випробування виголошуються головою предметної комісії усім абітурієнтам, хто брав участь у випробуванні після закінчення іспиту.

2. ЗМІСТ ПРОГРАМИ ДОДАТКОВОГО ВИПРОБУВАННЯ

На додатковому вступному випробуванні за освітньо-кваліфікаційним рівнем «Магістр» студенти повинні продемонструвати свою лінгвістичну, комунікативну та соціокультурну компетенцію, яка охоплює знання основ зарубіжної літератури, вступу до мовознавства».

Основними дисциплінами, що виносяться на додаткове вступне випробування, є:

1. Вступ до мовознавства
2. Зарубіжна література.

2.1. Орієнтовні питання з зарубіжної літератури

1. Антична та Середньовічна література
2. Блок 2. Література доби Відродження і XVII ст.
3. Література доби Просвітництва
4. Література XIX ст.
5. Література XX ст.

2.2. Орієнтовні питання з вступу до мовознавства:

1. Критика молодогограматизму. Школа “слів і речей.
2. Логічний напрям у мовознавстві.
3. Мова та історія.
4. Мовознавство середньовіччя й епохи Відродження -
5. Філологія класичної давнини

3. Для пільгових категорій осіб, яким надано право складати вступні випробування (особи, що потребують особливих умов складання випробувань) в НПУ імені М. П. Драгоманова за рішенням Приймальної комісії створюються особливі умови для проходження вступних випробувань.

4. СТРУКТУРА БІЛЕТУ ДОДАТКОВОГО ВИПРОБУВАННЯ

Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова

Факультет іноземної філології

Ступень /ОКР : «Магістр освіти»

Галузь знань: 01 «Освіта»

Напрямок підготовки/спеціальність:

014 «Мова і література

(із зазначенням мови)»

На базі ступеня/ОКР: «Бакалавр»

**Додатковке вступне
випробування**

Екзаменаційний білет № 1

1. Виконання тестового завдання з вступу до мовознавства
2. Виконання тестового завдання з зарубіжної літератури.

Затверджено на засіданні Приймальної комісії НПУ імені М. П. Драгоманова

Протокол № _____ від «_____» березня 2018р.

Голова предметної комісії _____ / _____ /
Підпис Прізвище, ім'я, по-батькові

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Головна професійна мета сучасної системи оцінювання рівня знань з іноземної мови полягає в тому, щоб створити систему оцінювання, яка на основі найсучасніших засобів та методів перевірки рівня знань з лінгвістичних дисциплін та методики викладання іноземної мови здатна була б розвинути комунікативні здібності студентів, забезпечувала б творчу та ділову атмосферу успішного взаємного спілкування й обміну інформацією.

Шкала оцінювання враховує здатність студентів аналізувати, інтегрувати та застосовувати граматичні явища, обґрунтовувати власну інтерактивну стратегію, яка розглядається, як якісний аспект мовленнєвої та письмової комунікації за наступними критеріями: точність, швидкість, гнучкість, зв'язність, розкриття теми, загальний діапазон, граматична правильність, лексичний контроль.

Максимальна кількість балів на екзамені – 200, відповідно оцінювання здійснюється за такою шкалою (з урахуванням критеріїв оцінювання національного навчального закладу та ECTS).

Екзаменаційні завдання оцінюються наступним чином:

Завдання 1 (тестові завдання з курсу «Зарубіжна література»)

1. Тест із зарубіжної літератури складається із **20 тестових завдань.**

Кожна правильна відповідь оцінюється у **5 балів.**

Максимальна кількість балів за правильно виконаний тест – **100 балів.**

Завдання 2 (тестові завдання з курсу «Вступ до мовознавства»)

1. Тест з курсу «Вступ до мовознавства» складається із **20 тестових завдань.**

Кожна правильна відповідь оцінюється у 5 балів.

Максимальна кількість балів за правильно виконаний тест – 100 балів.

Примітка. У разі використання заборонених джерел вступник на вимогу викладача залишає аудиторію та одержує незадовільну оцінку, яка не дає йому права на участь у конкурсному відборі.

СИСТЕМА
підсумкового оцінювання знань абітурієнта на
магістерському іспиті

Структура вступного додаткового іспиту
в магістратуру Факультету іноземної філології

на 2018 рік

Вступний додатковий іспит

	Зміст і форми контролю	Кількість балів за окремі частини	Разом (балів)
1.	Тест із зарубіжної літератури Форма проведення: 20 завдань відкритого типу час проведення – 40 хвилин	1 завдання = 5 бали	100
2.	Тест з вступу до мовознавства Форма проведення: 20 завдань відкритого типу час проведення – 40 хвилин	1 завдання = 5 бали	100
	РАЗОМ:		200

5. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ісаєва О. О. Матеріали з актуальних питань методики викладання зарубіжної літератури // Офіційний сайт доктора педагогічних наук, професора О. О. Ісаєвої [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.isaieva.kiev.ua/download-m.html#prezentacii>
2. Мірошніченко Л. Ф. Методика викладання світової літератури в середніх навчальних закладах : підручник / Л. Ф. Мірошніченко. – К. : Видавничий дім «Слово», 2010. – 432 с.

3. Токмань Г. Л. Методика викладання української літератури в старшій школі : екзистенціально-діалогічна концепція / Г. Л. Токмань. – К. : Міленіум, 2002. – 320 с.
4. Пасічник Є. А. Методика викладання української літератури в середніх навчальних закладах : навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти / Є. А. Пасічник. – К. : Ленвіт, 2000. – 384 с.
5. Навчальні програми із зарубіжної літератури для загальноосвітніх навчальних закладів (5-9 класи, 10-11 класи) // Сайт МОН України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/navchalni-programy.html>
6. Державний стандарт повної загальної середньої освіти // Сайт МОН України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/derj-stand.html>
7. Мірошніченко Л.Ф. Методика викладання світової літератури в середніх навчальних закладах: підручник / Л. Ф. Мірошніченко. – К. : Вища шк., 2007. – С. 24-30, 79-90, 390-395.
8. Ісаєва О.О. Організація та розвиток читацької діяльності школярів при вивченні зарубіжної літератури : посібник для вчителя / О. О. Ісаєва. – К. : Ленвіт, 2000. – С. 54-75, 94-117.
9. Ісаєва О.О. Організація позакласного читання у шкільному курсі зарубіжної літератури / О.О. Ісаєва // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2003. – № 5. – С. 2 –5.
10. Клименко Ж.В. Теорія і технологія вивчення перекладних художніх творів у старших класах загальноосвітньої школи : монографія / Ж.В. Клименко. – К. : НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2006. – С. 4-7, 124-134.
11. Клименко Ж.В. Тематичне оцінювання знань та умінь учнів із зарубіжної літератури в запитаннях та відповідях / Ж.В. Клименко // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2002. – № 11. – С. 3-5.
12. Навчальні програми із зарубіжної літератури для загальноосвітніх навчальних закладів (5-9 класи, 10-11 класи) // Сайт МОН України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/navchalni-programy.html>
13. Державний стандарт повної загальної середньої освіти // Сайт МОН України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/derj-stand.html>

14. Мірошніченко Л.Ф. Методика викладання світової літератури в середніх навчальних закладах : підручник / Л. Ф. Мірошніченко. – К. : Вища шк., 2007. – С. 114-188, 395-415.
15. Пасічник Є. А. Методика викладання української літератури в середніх навчальних закладах : навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти / Є. А. Пасічник. – К. : Ленвіт, 2000. – С. 113-130, 156-179, 184-186, 354-369.
16. Ісаєва О. О. Організація та розвиток читацької діяльності школярів при вивченні зарубіжної літератури : посібник для вчителя / О. О. Ісаєва. – К. : Ленвіт, 2000. – С. 16-28, 140-181.
17. Клименко Ж. В. Зарубіжна література. Позакласні заходи. 5-6 класи : посібник для вчителя / Ж. В. Клименко, О. О. Ісаєва. – Харків : Веста : Вид-во «Ранок», 2004. – С. 3-11.
18. Мельник А. О. Дослідження проблеми структури уроку літератури у науковій спадщині Є. Пасічника та на сучасному етапі / А.О. Мельник // Теоретична і дидактична філологія: Збірник наукових праць. Вип. 5. – К. : Міленіум, 2008. – С. 90-99.
19. Мірошніченко Л. Ф. Методика викладання світової літератури в середніх навчальних закладах : підручник / Л. Ф. Мірошніченко. – К. : Вища шк., 2007. – С. 188-240, 341-390.
20. Пасічник Є.А. Методика викладання української літератури в середніх навчальних закладах : навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти / Є. А. Пасічник. – К. : Ленвіт, 2000. – С. 202-237.
21. Ситченко А. Л. Навчально-технологічна концепція літературного аналізу : Монографія / А. Л. Ситченко; Миколаїв. держ. ун-ім. В.О.Сухомлинського. – К. : Ленвіт, 2004. – 304 с.
22. Ісаєва О.О. Концептуальні основи аналізу художнього тексту в школі (Про герменевтичну спрямованість цього аналізу) / О. О. Ісаєва // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2004. – № 6. – С. 2-5.
23. Ісаєва О. О. Не просто повторити засвоєне, а осмислити його заново (Методика організації підсумкового етапу вивчення художнього твору в школі) / О. О. Ісаєва // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2005. – № 3. – С. 10 – 15.
24. Ісаєва О. О. Формування сучасного читача засобами медіаосвіти / О. О. Ісаєва // Всесвітня література в сучасній школі. – 2013. – № 2. – С. 5-10.
25. Ісаєва О. О. Креолізований текст на уроках світової літератури як фактор активізації читацької діяльності / О. О. Ісаєва [Електронний

- ресурс] – Режим доступу: <http://ozonlit.org/kreolizovanyj-tekst-na-urokah-svitovoji-literatury-yak-faktor-aktyvizatsiji-chytatskoji-diyalnosti/>
26. Ісаєва О. О. Вивчення літератури в цифрову епоху: про реалії сьогодення і перспективи в майбутньому / О. О. Ісаєва // Всесвітня література в школах України. – 2016. – № 1 (415). – С. 3-8.
 27. Ісаєва О. О. Роздуми навколо проблеми аналізу та інтерпретації художнього твору в школі / О. О. Ісаєва // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2007. – № 2. – С. 29 – 31.
 28. Клименко Ж. В. Теорія і технологія вивчення перекладних художніх творів у старших класах загальноосвітньої школи: Монографія / Ж. В. Клименко. – К., 2006. – С. 206-249.
 29. Клименко Ж. В. Не нівелювати специфіку курсу «Зарубіжна література», а на всіх рівнях підкреслювати її (Про діалогічний підхід до викладання цього курсу) / Ж. В. Клименко // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2007. – № 3. – С. 11-14.
 30. Ніколенко О. М. Проблеми аналізу художнього твору на уроках зарубіжної літератури / О. М. Ніколенко // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2003. – № 3. – С. 31-34.
 31. Шалагінов Б. Б. Науковий та «шкільний» аналізи художнього тексту / Б. Б. Шалагінов // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2004. – № 6. – С. 7-9
 32. Мірошніченко Л. Ф. Методика викладання світової літератури в середніх навчальних закладах: підручник / Л. Ф. Мірошніченко. – К.: Вища шк., 2007. – С. 268-318.
 33. Клименко Ж. В. Теорія і технологія вивчення перекладних художніх творів у старших класах загальноосвітньої школи: монографія / Ж. В. Клименко. – К., 2006. – С. 171-249.
 34. Токмань Г. Л. Методика навчання української літератури в середній школі: підручник / Г. Л. Токмань. – К.: ВЦ «Академія», 2012. – С. 148-180, 200-208.
 35. Пасічник Є. А. Методика викладання української літератури в середніх навчальних закладах: навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти / Є. А. Пасічник. – К.: Ленвіт, 2000. – С. 290-334, 336-340.
 36. Вітченко А. О. Вивчення світової драматургії як методична проблема / А. О. Вітченко // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2005. – № 6 – С. 14-19. 11.

Рекомендована література з загального мовознавства

Основна

1. Антологія концептів : в 2-х т. / [ред. В. И. Карасик, И. А. Стернин]. – Волгоград : Парадигма, 2005. – Т. 1. – 352 с. ; Т. 2. – 356 с.
2. Белецкий А. А. Лексикология и теория языкознания (ономастика) / Андрей Александрович Белецкий. – К. : Изд-во КГУ, 1972. – 211 с.
3. Бура Х. В. Англійська та спільногерманська лексика невідомого походження в контексті проблеми генези англійської мови / Х. В. Бура ; за ред. Ю. Л. Мосенкіса. – К. ; Умань : ПП Жовтий, 2010. – 120 с.
4. Бурлак С. А. Сравнительно-историческое языкознание / С. А. Бурлак, С. А. Старостин. – М. : Academia, 2005. – 432 с.
5. Богдан С. Мовний етикет українців : традиції і сучасність : [монографія] / Світлана Калениківна Богдан / [відп. ред. Пустовіт Л. О.]. – К. : Рідна мова, 1998. – 475 с.
6. Вайнрайх У. Языковые контакты : состояние и проблемы исследования / Уриэль Вайнрайх ; [пер. с англ. и коммент. Ю. Жлуктенко]. – К. : Вища школа, 1979. – 264 с.
7. Виноградов В. В. Методы типологии. Общее языкознание : Методы лингвистических исследований / Виноградов Виктор Владимирович ; [отв. ред. Б. А. Серебренников]. – М., 1973. – С. 224–253.
8. Вежбицкая А. Сопоставление культур через посредство лексики и прагматики / Анна Вежбицкая. – М. : Языки славянской культуры, 2001. – 272 с.
9. Воронин С. В. Основы фоносемантики / Станислав Васильевич Воронин. – Л. : Изд-во ЛГУ, 1982. – 244 с.
10. Гамкрелидзе Т. В. Индоевропейский язык и индоевропейцы. Реконструкция и историко-типологический анализ праязыка и протокультуры / Тамаз Валерианович Гамкрелидзе, Вячеслав Всеволодович Иванов. – Тбилиси : ТбГУ, 1984. – Т. 1–2. – 1328 с.
11. Гамкрелидзе Т. В. История происхождения индоевропейских языков / Т. В. Гамкрелидзе, В. В. Иванов // В мире науки. – 1990. – № 5. – С. 66–73.
12. Гримм Я. Собрание сочинений : в 2 т. / Якоб Гримм, Вильгельм Гримм ; [пер. с нем. под ред. П. Н. Полевой]. – М. : ТОО “Алгоритм”, 1999. – 478 с.
13. Гринберг Дж. Квантитативный подход к морфологической типологии языков / Джозеф Гринберг // Новое в лингвистике. – 1963. – Вып. III. – М. : Прогресс. – С. 60–94.
14. Голубовська І. О. Етнічні особливості мовних картин світу : [монографія] / Ірина Олександрівна Голубовська. – К. : Логос, 2004. – 284 с.
15. Гумбольдт В. фон. Избранные труды по языкознанию / Вильгельм фон Гумбольдт ; [пер. с нем. и общ. ред. Г. В. Рамишвили]. – М. : ОАО ИГ “Прогресс”, 2000. – 400 с.

16. Джапаридзе З. Н. О различиях в плаче новорожденных разных национальностей и пола / З. Н. Джапаридзе, Ю. А. Стрельников // Экспериментально-фонетический анализ речи : Проблемы и методы. – Л. : Изд-во Ленингр. ун-та, 1984. – С. 58–64.
17. Дьяконов И. М. Хуррито-урартские и восточнокавказские языки. – М. : Наука, 1988. – С. 164–207. / Игорь Михайлович Дьяконов, Сергей Анатольевич Старостин // Древний Восток : этнокультурные связи.
18. Жирмунский В. М. / Общее и германское языкознание : избранные труды // Виктор Максимович Жирмунский. – Л. : Наука, 1976. – 692 с.
19. Журавлев В. К. Диахроническая фонология / Владимир Константинович Журавлев. – М. : Наука, 1986. – 232 с.
20. Карпенко Ю. О. Фонетика і фонологія сучасної української літературної мови / Юрій Олександрович Карпенко. – Одеса : Одеський державний університет імені І. І. Мечникова, 1996. – 144 с.
21. Климов Г. А. Принципы континентальной типологии / Георгий Андреевич Климов. – М. : Наука, 1983. – 222 с.
22. Козлова Р. М. Структура праславянского слова (Праславянское слово в генетическом гнезде) : Монография / Раиса Михайловна Козлова. – Гомель, 1997. – 412 с.
23. Корнилов О. А. Языковые картины мира как производные национальных менталитетов / Олег Александрович Корнилов. – М. : ЧеРо, 2003. – 349 с.
24. Корунець І. В. Порівняльна типологія англійської та української мов : [навчальний посібник] / Ілько Вакулович Корунець. – Вінниця : Нова Книга, 2003. – 464 с.
25. Кочерган М. П. Основи зіставного мовознавства / Михайло Петрович Кочерган. – К. : Академія, 2006. – С. 294–339.
26. Левицький Ю. М. Мови світу : енциклопедичний довідник / Юрій-Мирослав Левицький. – Львів : Вид-во Отців Василіян „Місіонер”, 1998. – 112 с.
27. Макаев Э. А. Структура слова в индоевропейских и германских языках / Энвер Ахмедович Макаев. – М. : Наука, 1970. – 288 с.
28. Мельничук А. С. О всеобщем родстве языков мира / Александр Савич Мельничук // Вопросы языкознания. – М., 1991. – №2. – С.27-42; № 3. – С.46–65.
29. Мечковская Н. Б. Общее языкознание: Структурная и социальная типология языков: Учебное пособие для студентов филологических и лингвистических специальностей. – 2-е изд. – М. : Флинта : Наука, 2003. – 312 с.
30. Нахтигал Р. Славянские языки / Райко Нахтигал ; [пер. со словен. Н. Елкина]. – М. : Изд-во иностр. лит., 1963. – 344 с.
31. Нерознак В. П. Палеобалканские языки / Владимир Петрович Нерознак. – М. : Наука, 1978. – 232 с.

32. Никитина Ф. А. Диахронические структурные изменения в лексике и словообразовании / Феонилла Алексеевна Никитина. – К. : Вища школа, 1974. – 72 с.
33. Общая лексика германских и балто-славянских языков / [А. П. Непокупный, Н. Н. Быховец, И. Р. Буниятова и др.] ; отв. ред. А. П. Непокупный. – К. : Наукова думка, 1989. – 360 с.
34. Пауль Г. Принципы истории языка / Герман Пауль. – М. : Изд-во лит-ры на иностр. языках, 1960. – 500 с.
35. Петров В.П. Етногенез слов'ян : Джерела, етапи розвитку і проблематика / Виктор Платонович Петров. – К. : Наукова думка, 1972. – 216 с.
36. Рыбаков Б. А. Язычество древних славян / Борис Александрович Рыбаков. – 2-е изд. – М. : Наука, 1994. – 608 с.
37. Росетти А. Смешанный язык и смешение языков / А. Росетти // Новое в лингвистике. – М., 1972. – Вып. VI. – С. 112–119.
38. Раск Р. Исследования в области древнесеверного языка или происхождение исландского языка / Расмус Раск // История языкознания XIX–XX веков в очерках и извлечениях [сост. В. А. Звегинцев ; 3-е изд., доп.]. – М. : Просвещение, 1964. – Ч. 1. – С. 40–51.
39. Семчинський С. В. Загальне мовознавство : [підручник] / Станіслав Володимирович Семчинський. – К. : “ОКО”, 1996. – 416.
40. Сосюр Ф. де. Курс загальної лінгвістики / Фердінан де Сосюр; [пер. з фр. А. Корнійчук, К. Тищенко]. – К. : Основи, 1998. – 324 с
41. Тищенко К. Мовні контакти : свідки формування українців / Костянтин Тищенко. – К. : Аквілон-Плюс, 2006. – 416 с. (64 карти, 77 іл.)
42. Тищенко К. Найдовша мовна і культурна традиція в Європі : баски // Пам'ятки України. – 2003. – № 4. – С. 74–101.
43. Толстой Н. И. Некоторые проблемы сравнительной славянской семасиологии / Н. И. Толстой // Славянское языкознание. Доклады советской делегации на VI Международном съезде славистов (Прага, август 1968 г.). – М. : Наука, 1968. – С. 339–365.
44. Трубачев О. Н. Происхождение названий домашних животных в славянских языках / Олег Николаевич Трубачев. – М. : Наука, 1960. – 116 с.
45. Успенский Б. А. Структурная типология языков / Борис Андреевич Успенский. – М. : Наука, 1965. – 286 с.
46. Фаукес Р. Английская, французская и немецкая фонетика и теория субстрата / Роберт Фаукес // Новое в лингвистике. – М.: Прогресс, 1972. – Вып. 3. – С. 115–126.
47. Холодов О. В. Теоретичні проблеми дослідження субстрату в європейському мовознавстві XIX – XX століть : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.15 „Загальне мовознавство” / О. В. Холодов. – Донецьк, 2008. – 20 с.
48. Шахматов А. А. Введение в курс истории русского языка. Исторический процесс образования русских племен и наречий / Алексей Александрович Шахматов. – Петроград, 1916. – Ч. 1. – 148 с.

49. Шевченко Н. О. Концепт-символ мак як складова фразеологізмів / Н. О. Шевченко // Мова і культура : наук. журнал. – К. : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2007. – Вип. 9. – Т. IV (92). – С. 271–277.

50. Щерба Л. В. О понятии смешения языков // Щерба Л. В. Языковая система и речевая деятельность / Лев Владимирович Щерба. – Л. : Наука, 1974. – С. 60–74.